

Ressursrentebeskatning i fiskeri: Kunnskapsstatus samt erfaringer fra andre fiskerinasjoner

Stein Ivar Steinshamn
Samfunns- og næringslivsforskning AS

Formål

- Oversikt over forskning:
 - Estimering av ressursrente i forskjellige land, fiskerier eller for forskjellige fiskeslag.
 - Erfaringer med ressursrentebeskatning

Hva er ressursrente?

- Ressursrente er profitt ut over normal avkastning på innsatsfaktorene (arbeid og kapital).
- Normal avkastning inkluderer direktørlønninger, betjening av gjeld, m.v.
- Slik renprofitt er typisk for naturressurser som fisk, vannkraft, olje, mineraler m.m.

Hva er ressursrente?

- Ikke fordi de er naturressurser, men fordi de er knappe! Knapphet hindrer ny etablering og dermed at profitten spises opp av konkurranse.
- Antall fossefall, oljekilder o.l. er begrenset. Men slik knapphet kan også skapes kunstig, f.eks. gjennom adgangsbegrensning (konsesjoner).
- Dermed finnes det *potensiell* profitt som kan beskattes. Men det er viktig å ikke forveksle begrepene ressursrente og ressursrenteskatt.

Hva er ressursrente?

- Viktig å skille mellom potensiell og realisert ressursrente.
- Ofte blir den potensielle ressursrenten spist opp av overetablering og overkapasitet. Da blir den ikke realisert.
- Dette skjer typisk når det er åpen adgang (fiskeri) og kalles gjerne «allmenningens tragedie».

Hva er ressursrente?

- Potensiell ressursrente er den maksimale avkastningen man ville ha hatt med en optimal tilpasset flåtestruktur.
- I det følgende skal vi se på estimering av potensiell og realisert ressursrente i forskningslitteraturen

Hva gjør vi med ressursrenten?

- Det finnes flere alternativ:
- Den potensielle ressursrenten kan smuldre bort p.g.a. overkapasitet og overetablering. Da blir den ikke realisert.
- Ressursrenten kan realiseres og tilfalle:
 - Fiskerne og fiskebåteierne.
 - Samfunnet gjennom beskatning.

Potensiell ressursrente i Norge

- Steinshamn for Fiskeri- og kystdepartementet i 2005:
- 12 viktigste fiskeslag og 20 fartøygrupper

Kjøring	Ressursrente (mrd. kr.)	Antall fartøy	Sysselsetting
Dagens fangst- mønster og fartøy.	0,75	2 205	10 268
Dagens fordeling mellom kyst og hav og eksisterende fartøy	4,8	905	4 998
Fri optimering med eksisterende fartøy	5,4	368	4 333
Fri optimering med nye fartøy	7,4	1 348	5 843

Potensiell ressursrente i Norge

- Oppsummering: Kan gå fra 750 mill til 7,5 mrd. ved å omstrukturere og fornye flåten.
- Hannesson (2005) kom til liknende resultater for banklinflåten og ringnotflåten ved å se på konsesjonsverdier.
- Greaker, Grimsrud og Lindholt oppdaterte Steinshamns modell for 2014 og kom til liknende resultater, nemlig at potensiell er 7 mrd. mer enn realisert.

Ressursrente i norsk trålflåte

- Asche m.fl. (2009) estimerer ressursrenten for norsk trålflåte:

År	1997	1998
Faktisk ressursrente	108	196
Potensiell ressursrente	332	429
Faktisk ant. fartøy	44	39
Optimalt ant. fartøy	21	15

- Faktisk ressursrente er mellom 33 og 45 prosent av den potensielle

Potensiell ressursrente for nordsjøsild.

- Bjørndal m.fl. (2013) estimerer ressursrenten for nordsjøsild.
- Potensiell ressursrente estimeres til rundt 90 mill. GBP
- Realisert ressursrente estimeres til rundt 16 mill. GBP.
- Den realiserte andelen er altså under 20 prosent.

Potensiell ressursrente i Sverige

- Paulrud (2006) bruker en modell liknende Steinshamns modell med data for Sverige.

	Ressursrente	Fangst (tonn)	Sysselsatte	Fartøy
Faktisk	- 47 mill. SEK	250 000	1625	796
Potensiell	216 mill. SEK	50 000	959	618

- Mye av fiske på pelagiske arter bidro negativt til ressursrenten.

Pelagiske fiskerier i Nordøst- Atlanteren

- Nielsen m.fl. ser på sild, makrell, kolmule, lodde og tobis for Danmark, Island, Norge, Færøylene, Storbritannia og Russland.
- Den faktiske ressursrenten utgjorde 32 prosent av førstehåndsverdien.
- Maksimal ressursrente ble beregnet til 40 – 48 prosent av førstehåndsverdien.

Pelagiske fiskerier i Nordøst- Atlanteren

- Nielsen m.fl. fant stor variasjon mellom landene.
- Lite rom for forbedring i land med omsettelige kvoter som Island, Færøyene og Danmark.
- Største delen av ressursrenten tilfaller eierne av fartøy (52%), deretter fiskerne (38%), mens myndighetene får 10 % i gjennomsnitt for alle landene.

Tap av ressursrente globalt

- Arnason (2011) finner, ved hjelp av en bioøkonomisk modell, at globalt utgjør ressursrenten minus 5 mrd. USD.
- Maksimal ressursrente kunne ifølge den samme modellen utgjort mellom 40 og 52 mrd. USD.

Ressursrentebeskatning

- Formål med ressursrenteskatt:
- Beskatte realisert ressursrente (rent-capture) slik at noe av denne går til samfunnet.
- Cost-recovery: Det vil si dekke de utgiftene som går til forvaltning og kontroll.
- Virkemiddel i strukturpolitikken: Redusere overkapasitet og realisere mer ressursrente.

Ressursrentebeskatning

- Ressursrenteskatt kan utformes på mange måter:
 - Prosent av renprofitt
 - Prosent av førstehåndsomsetning
 - Lisensavgift
- Prosent av renprofitt kan gi uheldige insentiver.
- Prosent av førstehåndsomsetning kan i tillegg brukes som virkemiddel til strukturering.

Ressursrentebeskatning

- En del av ressursrenten blir beskattet gjennom dagens skatter og avgifter, dvs. bedriftsskatt, inntektsskatt og særavgifter.
- Eksplisitt ressursrenteskatt finnes både for vannkraft og petroleum i Norge, men så vidt vites, er det bare Island som har eksplisitt ressursrenteskatt i fiskeri.

Ressursrentebeskatning på Island

- Utgjør 33 prosent av profitten for de fiskeslag som er kvotebelagt.
- I 2014 tilsvarte dette 6 prosent av fangstverdien.
- 52 mill. euro til den islandske statskasse tilsvarende 1,2 prosent av statens inntekter.
- Island har hatt omsettelige kvoter siden 70-tallet.

Oppsummering og konklusjoner

- Veldig lite av den potensielle ressursrenten blir realisert; verken i Norge eller resten av verden.
- Ressursrenten er ujevnt fordelt.
- Land med omsettelige kvoter realiserer mer av ressursrenten.
- En ressursrenteskatt kan i seg selv være et virkemiddel for å realisere mer av ressursrenten.